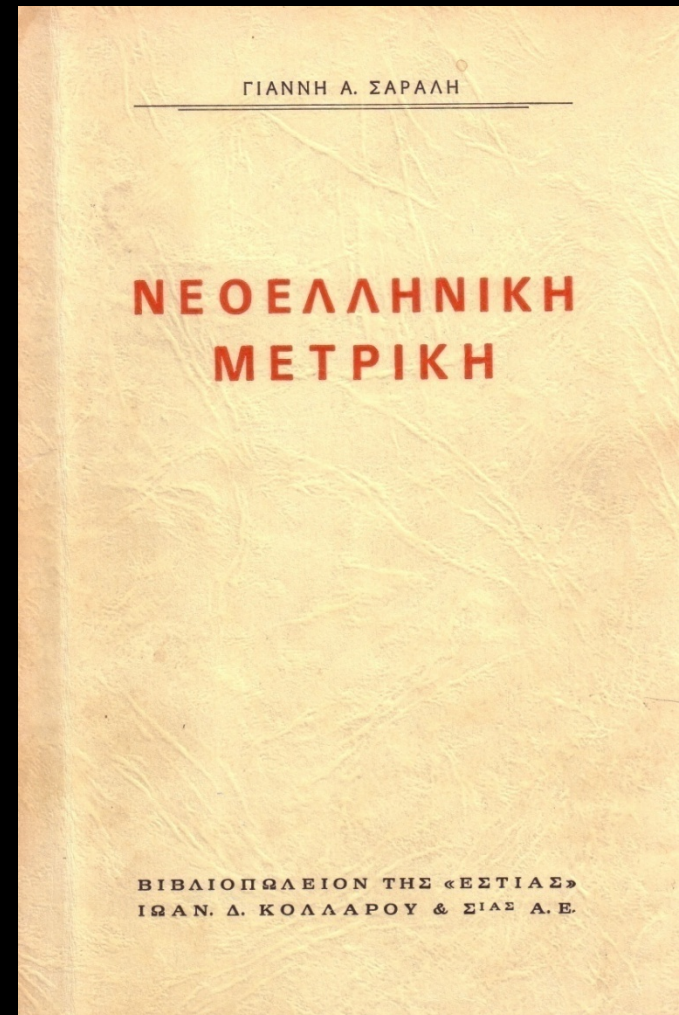
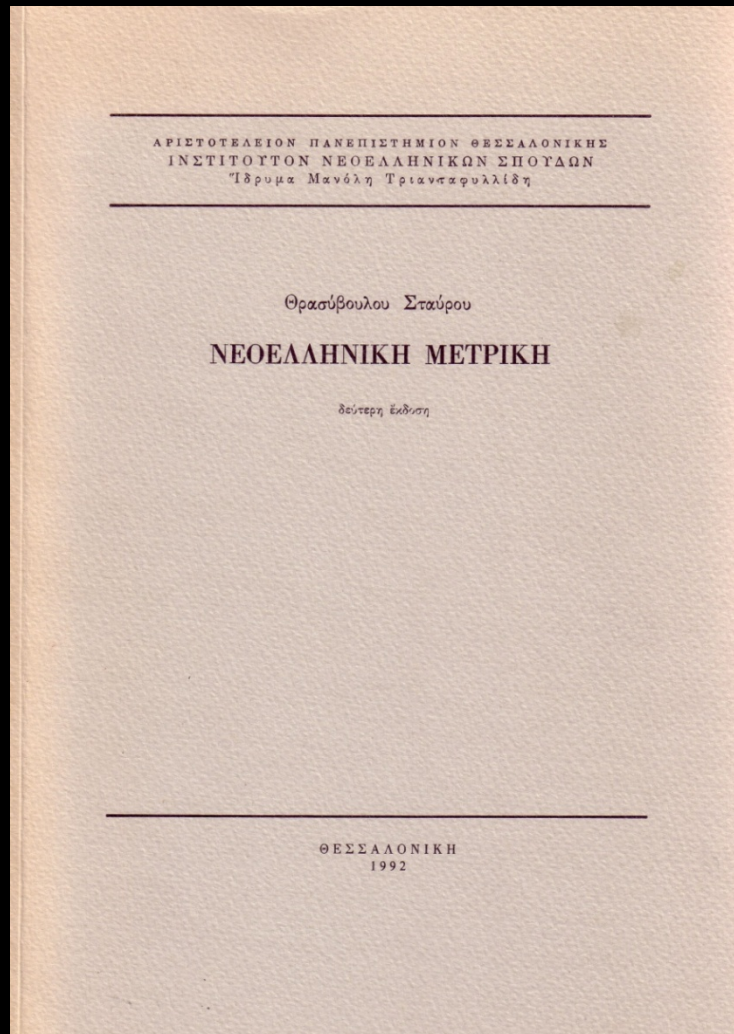

Στοιχεία Μετρικής

Α΄. ΟΡΙΣΜΟΙ

1. **Μετρική.** Λέγεται ἡ ἐπιστήμη πού ἐξετάζει τοὺς νόμους σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους γίνονται τὰ μέτρα ἀπ' τὰ ὁποῖα φτειάχονται οἱ στίχοι.

2. **Στιχουργική.** Λέγεται τὸ βιβλίον, πού μᾶς διδάσκει τοὺς κανόνες τοῦ στίχου ἢ τῆς ποιητικῆς τέχνης. Γενικώτερα ὅμως στιχουργική καὶ μετρική γιὰ τὴ Νεοελληνικὴ ποίηση εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα.

3. **Στίχος.** Εἶναι ἓνας ὁρισμένος ἀριθμὸς συλλαβῶν σὲ ρυθμικὸ τρόπο βαλμένος.

4. **Ρυθμὸς.** Εἶναι τὸ εὐχάριστο συναίσθημα, πού προέρχεται ἀπ' τὸ κανονικὸ πέρασμα τοῦ τόνου.

5. **Μέτρο.** Λέγεται τὸ ταίριασμα ὁρισμένων τονισμένων καὶ ἄτονων συλλαβῶν. Βάση τοῦ ρυθμοῦ εἶναι ὁ τόνος· ἀπαραίτητα δὲ στοιχεῖα τοῦ στίχου εἶναι ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ μέτρο. Ἐφ' ὅσον δὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ στίχου ἐξαρτῶνται ἀπ' τὸν τόνο, καταλαβαίνει κανεὶς πόσο μεγάλη εἶναι ἡ σημασία τοῦ τόνου στὴ Νεοελληνικὴ ποίηση. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ποίησή μας λέγεται καὶ τονική, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχη ἀπολύτως καμιά σχέση μὲ τὴν ἀρχαία προσωδία.

Ἐξετάζοντες λοιπὸν τὸ Νεοελληνικὸ στίχο παίρνομε γιὰ βάση τοῦ τὸν τόνο. Ὁ τόνος εἶν' ἐκεῖνος, πού δυναμώνει ὁρισμένες συλλαβές, ὥστε μὲ τὴν κανονικὴ ἑναλλαγὴ τονισμένων καὶ ἄτονων συλλαβῶν, νὰ ἔχουμε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἁρμονίας.

4. Στη νεοελληνική μετρική τὸ — συμβολίζει τονισμένη συλλαβή, τὸ υ συλλαβὴ ἄτονη.

Μέτρα

5. Τὸ συνταίριασμα μιᾶς ἄτονης καὶ μιᾶς τονισμένης συλλαβῆς (υ—) λέγεται **ἱαμβος**. Οἱ λέξεις *εγώ, εσύ, ζωή, καλός, λαλώ, μωρό, φυτό* ἀποτελοῦν ἱαμβους· τῶν λέξεων *δυνατός, διαλαλητής, κυματιστός, ξεχωριστή* οἱ δυὸ τελευταῖες συλλαβές, τῶν λέξεων *ανθρώπους, αφήνω, βουνόπλαγο, περίπατος* οἱ δυὸ πρώτες, τῶν λέξεων *βεβαιώνω, καλοσύνη, μεγαλείο, περιμένω* οἱ δυὸ μεσαῖες ἀποτελοῦν ἱαμβους· στὴ σειρά τῶν λέξεων *μήλα κόκκινα* ἱαμβο ἀποτελοῦν ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς πρώτης καὶ ἡ πρώτη τῆς δεύτερης· τὸ ἴδιο στὶς σειρές *ανθισμένος κλώνος, μεγάλο δέντρο, μου γράφει, το θέλημα*.

6. Τὸ συνταίριασμα μιᾶς τονισμένης καὶ μιᾶς ἄτονης συλλαβῆς (—υ) λέγεται **τροχαῖος**· *βάρος, γνώμη, δάφνη, θέλω, θόλος, σπίτι, θάλασσα, λάλημα, ἀνώφελος, ατραγούδιστος, πονῶ πολύ, λυπητερό τραγούδι*.

7. Τὸ συνταίριασμα δυὸ ἄτονων συλλαβῶν καὶ μιᾶς τονισμένης (υυ—) λέγεται ἀνάπαιστος : δυνατός, μαχητής, ξωτικό, πολεμώ, το παιδί, τα φυτά, τα τραγούδια, την πλάκα του τάφου, διαλαλητής, θα το πῶ.

8. Μιὰ τονισμένη συλλαβὴ ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἄτονες (υ—υ) ἀποτελεῖ μαζὶ μ' αὐτὲς ἓνα μεσότονο : Απρίλης, δακούζω, σαλεύω, τα δέντρα, ο κόσμος, λιοπερίχυτος, ζαφειρόπετρα, κατεβαίνω.

9. Τὸ συνταίριασμα μιᾶς τονισμένης συλλαβῆς μὲ δυὸ ἄτονες (—υυ) λέγεται δάχτυλος : θάλασσα, κύματα, χώματα, κόκκινος, πάρε-με, φέρε-μου, πές-μου-το, αγέλαστος, ακατανίκητος.

10. Ὁ ἴαμβος, ὁ τροχαῖος, ὁ ἀνάπαιστος, ὁ μεσότονος καὶ ὁ δάχτυλος λέγονται μέτρα (ἢ πόδες, ὅπως τὰ ὀνομάζουν μερικοί)· οἱ δυὸ πρῶτοι εἶναι δισύλλαβα μέτρα, οἱ τρεῖς τελευταῖοι τρισύλλαβα.

Μέτρο ιαμβικό (U _) :

αργά ντυθεί, αργά αλλαχθεί, / αργά να πάει το γιόμα

U- / U- / U- / U- / U- / U- / U- / U

Μέτρο τροχαϊκό (_ U) :

Έπεσε το πούσι αποβραδής

-U / -U / -U / -U / -U

Μέτρο αναπαιστικό (U U _) :

Θα πεθάνω, φαρμάκι θα πιώ

U U - / U U - / U U -

Μέτρο μεσοτονικό (U _ U) :

στην πλάκα του Μάρκου καθίζει

U - U / U - U - / U - U

Μέτρο δαχτυλικό (_ U U) :

ξύπνα δροσιά της αυγής και φεγγάρι

- U U / - U U / - U U / - U

2. Είδη καὶ κανόνες τῆς ὁμοιοκαταληξίας :

Ὅπως χωρίσαμε τὸ στίχο ἀνάλογα μὲ τὴ θέση τοῦ τόνου, ἔτσι μποροῦμε νὰ χωρίσουμε καὶ τὴν ὁμοιοκαταληξία σὲ ὀξύτονη, παροξύτονη καὶ προπαροξύτονη.

α) **Ὀξύτονη** : λέγεται ἡ ὁμοιοκαταληξία πού γίνεται σὲ τονισμένη λήγουσα μιᾶς λέξης, ὅπως :

Τὸν ξάστερο ἐκεῖ
τοῦ Μάρτη γλαυκῆ

Π. Ταγκόπουλος

β) **Παροξύτονη** : λέγεται ἐκείνη, πού γίνεται σὲ τονισμένη παραλήγουσα μιᾶς λέξης, ὅπως :

Ἄνυφαντῆς κ' ἐγὼ τοῦ ὄνειρου
γιὰ τις βασίλισσες τοῦ Ὀμήρου

Γ. Ἀθάνας

γ) **Προπαροξύτονη** : λέγεται ἐκείνη, πού γίνεται σὲ τονισμένη προπαραλήγουσα μιᾶς λέξης, ὅπως :

ἔρμα τὰ κύμαζα
πέρα στὰ μνήματα

Σ. Σκίπης

3. Τρόποι ὁμοιοκατάληκτων στίχων. Οἱ στίχοι ποὺ κάνουν ἓνα ποίημα δὲν ὁμοιοκαταληκτοῦν μεταξύ τους κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Μπορεῖ ἓνα ποίημα νὰ ἔχη στίχους μὲ δεξύτενες ὁμοιοκαταληξίες, μὲ παροξύτενες ἢ προπαροξύτενες ἢ καὶ ἀνακατωμένες. Αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία, κι εἶναι δικαίωμα τοῦ ποιητῆ νὰ διαλέξη ὅποια ἀπ' αὐτὲς θέλει, ὅπως καὶ τὸν τρόπο τῶν ἀντιστοιχῶν λέξεων, ποὺ θὰ ὁμοιοκαταληκτῆσουν μέσα στὸ ποίημα. Τὰ πρὸ συνηθισμένα εἶδη εἶναι τὰ παρακάτω, χωρὶς ν' ἀποκλείεται στὸν κάθε στιχουργὸ νὰ συνθέσῃ τὰ ποιήματά του καὶ μ' ἄλλους τρόπους ποὺ τυχὸν νὰ ἐπινοήσῃ. Ἔτσι ἔχουμε ὁμοιοκαταξία: α) ζευγαρωτή, β) πλεχτή, γ) σταυρωτή, δ) ζευγαροπλεχτή καὶ ε' ἐλεύτερη¹

α') Ζευγαρωτή:

Μέσ' τὴν αἰώνια λαγκαδιὰ ὁ ξυλοκόπος φθάνει)	α
καὶ πιάνει καὶ τὸ πελεκάει τὸ φουντωτὸ πλατάνι)	
καὶ γκάπ! καὶ γκόπ! βαρειὰ-βαρειὰ κι' ἀκούραστα χτυπάει)	β
καὶ τὸ θεώρατο δεντρὶ σωριάζεται καὶ πᾶει)	

Κ. Παλαμᾶς

β') Πλεχτή:

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη	}	α
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερῆ		β
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν δψη		α
ποῦ μὲ βιά μετράει τὴ γῆ		β

γ') Σταυρωτή :

Νύχτ' ἀπόψε σάν θάμμα. Σάν ἀχνή χρυσοσκόνη
 τὸ φεγγάρινο λυώνει στὸν ἀέρα χρυσάφι)
 βουνόπλαγα, κάμποι, κορφοῦλες καὶ τράφοι)
 —ὄλα ὄνειρο, μάγιο γαλήνιο κυκλώνει
 Σιγαλιὰ ὄλ' ἢ Πλάση κι' ὁμορφιά τόσ' ὑψώνει)
 πὺ ἀνθρώπινη τέχνη καμμιὰ δὲ γράφει,)
 στῆς Γαλήνης τὸ θάμμα κάθ' ἀχὸς πλειὰ ἐτάφη)
 κι' ἢ φωνούλα μονάχα στενάζει τοῦ γκιώνη

} α
 } β
 } β
 } α
 } α
 } β
 } β
 } α

Γ. Παλλερέν

δ') Ζευγαροπλεχτή :

Πλοῖα καὶ τὰ δυὸ)
 τῶνα σὰ θεριὰ) α
 μέσ' τὸ κῦμα ἀφρίζει,) β
 τ' ἄλλο μὲ βορηᾶ) γ
 πάνω στῆ στεριὰ) γ
 ὄλο κι' ἀρμενίζει) β

 Καὶ γυρνᾶ τρελὰ) δ
 καὶ μουγγροβολᾶ) δ
 λὲς καὶ μὲ τὸν μπάτη,) ε
 πὺ τονὲ γυρνᾶ,) ζ
 κάτι σιγαλὰ) ζ
 μουρμουρίζει κάτι) ε

Α. Προβελέγγιος

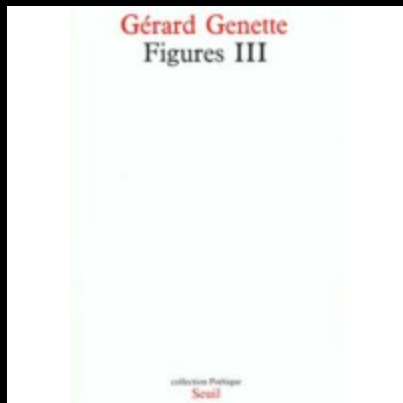
ε') Ἐλεύτερη :

Καὶ γιὰ ὦρα παύουνε οἱ φωνὲς
 βαθειὰ ἡσυχία παίρνει)
 σάν νὰ μὴν εἶχαν δῆ ποτὲς)
 ξοπίσω τὸ καρᾶβι λὲς)
 τὰ πνεύματά του σέρνει)
 κι' ἀπλώθη κρύφια συνοχὴ)
 πέρα καὶ πέρα,)
 σάν τὴν μονότονη βροχὴ)
 στὴν ἄδεντρη ἔξοχὴ)
 σὲ φθινοπώρου ἡμέρα

} α
 } β
 } α
 } α
 } β
 } γ
 } δ
 } γ
 } γ
 } δ

Ι. Γενπάρης

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ Gérard GENETTE

1972

ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Δύο κατευθύνσεις. Η **(δομική) αφηγηματολογία** αποτελεί αυτόνομο κλάδο της θεωρίας της λογοτεχνίας που αναπτύχθηκε τη δεκαετία 1965 – 1975, κυρίως στη Γαλλία. Επιχειρεί να διατυπώσει τις κανονικότητες που ρυθμίζουν τη λογοτεχνική αφήγηση. Οι κανονικότητες αυτές υπερβαίνουν συγκεκριμένα έργα, συγγραφείς και εποχές. Έτσι, αντικείμενο της αφηγηματολογίας είναι η μελέτη των λεκτικών τρόπων (τεχνικών) που χρησιμοποιεί η αφηγηματική πράξη, δηλαδή το **πώς** της αφήγησης. Δεύτερη κατεύθυνση είναι η **σημειωτική** που μελετά τα αφηγηματικά περιεχόμενα, το **τι** της αφήγησης.

FRANZ K. STANZEL

Θεωρία της αφήγησης
Theorie des Erzählens

Μετάφραση
Κυριακή Χρυσομάλλη-Henrich

**Πρώτη έκδοση στα
Γερμανικά - 1979**

Με εισαγωγή και πίνακες-γλωσσάρια ορολογίας:
ελληνο-γερμανικό, γερμανο-ελληνικό
καθώς και πίνακες ονομάτων και τίτλων έργων

UNIVERSITY STUDIO PRESS

Franz K. Stanzel
Theorie
des Erzählens
7. Auflage

Vandenhoeck
& Ruprecht **UTB**

Matias Martinez
Michael Scheffel

**Einführung in die
Erzähltheorie**

7. Auflage

C.H.Beck

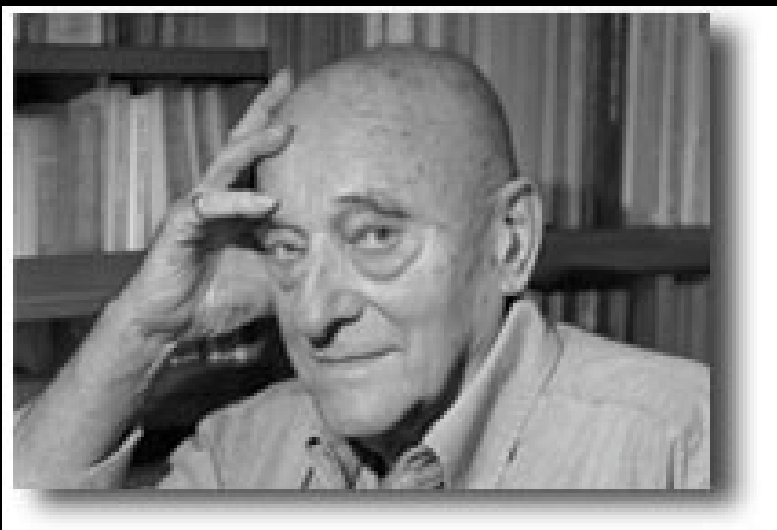
**Υπάρχουν διάφορες
τυπολογίες**

Franz K. Stanzel

Typische Formen
des Romans

VR Kleine Vandenhoeck-Reihe

1964

GENETTE Gérard, 1966: *Figures I*, Seuil, Paris.

— 1969: *Figures II*, Seuil, Paris.

— 1972: *Figures III*, Seuil, Paris.

— 1979: *Introduction à l'architexte*, Seuil, Paris.

— 1982: *Figures of Literary Discourse*, Columbia University Press, New York (=Genette, 1969).

— 1982: *Palimpsestes: la littérature au second degré*, Seuil, Paris.

— 1983: *Nouveau discours de récit*, Seuil, Paris.

— 1991: *Fiction et diction*, Seuil, Paris.

➤ Ακολουθούμε την τυπολογία του Gérard Genette (Ζεράρ Ζενέτ – Παρίσι 1930) για την αφήγηση, ενός από τους σημαντικότερους σύγχρονους θεωρητικούς της λογοτεχνίας, που διατύπωσε τις κεντρικές θέσεις του για την αφηγηματική ανάλυση σε δύο μελέτες, οι οποίες εκδόθηκαν το 1972 και το 1983.

Συγγραφέας
Αφηγητής
Χαρακτήρες
Αποδέκτης της αφήγησης

➤ Ο **Gérard Genette** θεωρεί ότι η αφήγηση είναι ανάπτυξη μιας ρηματικής μορφής και χρησιμοποιεί τις γραμματικές κατηγορίες του ρήματος για την ανάλυσή της:

➔ **α. Χρόνος**, που αναφέρεται στη μελέτη των χρονικών σχέσεων.

➔ **β. Έγκλιση**, που αφορά στους τρόπους της αφηγηματικής «αναπαράστασης».

➔ **γ. Φωνή**, που αναφέρεται στον αφηγητή και τον αποδέκτη του.

ΧΡΟΝΟΣ – TIME

1. Χρόνος της
Ιστορίας

Story Time

2. Χρόνος της
Αφήγησης

Narrative Time

➤ **Χρόνος της ιστορίας** είναι η φυσική διαδοχή των γεγονότων. **Χρόνος της αφήγησης** είναι η ακολουθία των γλωσσικών σημείων που αναπαριστά τα γεγονότα αυτά.

1. Σειρά ή Τάξη

- **Αναχρονία** = κάθε ασυμφωνία μεταξύ του χρόνου της ιστορίας και του χρόνου της αφήγησης στη σειρά των γεγονότων.
- **Πρόληψη** = Αναφορά στην αφήγηση ενός γεγονότος που στην ιστορία θα γίνει αργότερα.
- **Ανάληψη** = Αναφορά στην αφήγηση ενός γεγονότος που στην ιστορία έγινε προηγουμένως. Το flash back των κινηματογραφικών ταινιών.

ΣΕΙΡΑ - ΤΑΞΗ

Αναχρονισμούς
ή Αναχρονίες

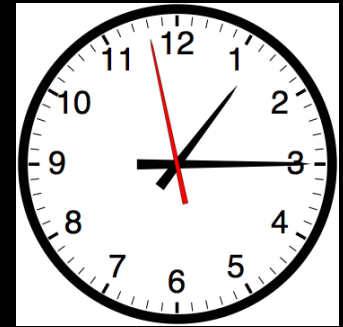
Αναδρομή ή Ανάληψη
(Flash back)

Η αφήγηση διακόπτει τη ροή της ιστορίας για να επαναφέρει προηγούμενα γεγονότα (κίνηση προς τα πίσω)

Πρόληψη ή Προδρομή
(Flash forward)

Η ανάκληση εκ των προτέρων ενός γεγονότος που θα διαδραματιστεί αργότερα (αλματώδης κίνηση προς τα εμπρός)

2. Διάρκεια

Χρόνος της Ιστορίας (ΧΙ)
Χρόνος της Αφήγησης (ΧΑ)

- Σύγκριση της διάρκειας ενός γεγονότος στην Ιστορία και στην Αφήγηση.
- **Α. ΣΚΗΝΗ** (ΧΙ = ΧΑ)
- Διάλογος ή μονόλογος

➤ Β. ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ

(ΧΙ > ΧΑ)

Αυτό συμβαίνει τις περισσότερες φορές.

➤ 1. **Έλλειψη** = παράληψη ενός τμήματος της ιστορίας από την αφήγηση.

➤ 2. **Περίληψη** = περιληπτική απόδοση ενός τμήματος της ιστορίας.

➤ Γ. ΕΠΙΒΡΑΔΥΝΣΗ

(ΧΙ < ΧΑ)

Αυτό συμβαίνει στις περιγραφές και στα σχόλια.

- 1. **Παύση** = Διακοπή της ιστορίας στην αφήγηση για την περιγραφή χώρου / ηρώων ή την προσθήκη σχολίων.
- 2. **Επιμήκυνση** = Ο χρόνος της αφήγησης είναι ελαφρώς μεγαλύτερος από τον χρόνο της ιστορίας.

Σχόλιο

- Έλα Μπεχτσέτ, πάρ' το, **μου είπε**, και πριν βγει ο μήνας, να συμφωνήσουμε με το χρόνο.
- Εγώ, **του λέω**, σκέπτομαι να λείψω για λίγον καιρό.
- Πού θα πας; **με ρώτησε**, σαν ξαφνιασμένος.

Γ' Λυκείου (Θ. Κ.): Στρατής Δούκας ,
«*Η ιστορία ενός αιχμαλώτου*» (σ. 225)

- ...Στάθηκε δειλιασμένος στο κατώφλι, με κοίταξε, κούνησε το κεφάλι.
- Δε με γνωρίζεις; **έκαμε**, δε με θυμάσαι;
- Κι ως να μου το πει, τον γνώρισα.
- Το Νικολιό! **φώναξα** και τον άρπαξα στην αγκαλιά μου.
 - Ο Ιούδας... **έκαμε αυτός** και χαμογέλασε με πικρία.

ΤΕΕ, Α' Τάξη: Νίκος Καζαντζάκης,
«*Να η Νέα Παιδαγωγική!*» (σ. 20)

παύση : $X_A = v$, $X_I = 0$. Άρα: $X_A \infty > X_I$

σκηνή : $X_A = X_I$

περίληψη : $X_A < X_I$

έλλειψη : $X_A = 0$, $X_I = v$. Άρα: $X_A < \infty X_I$.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

1. Σκηνή (Ευθύς λόγος): $XI = XA$

Ανισοχρονίες

```
graph TD; A[Ανισοχρονίες] --> B[2. Έλλειψη]; A --> C[3. Περίληψη]; A --> D[4. Παύση]; A --> E[5. Επιμήκυνση];
```

2. Έλλειψη

Ο αφηγηματικός λόγος σταματά, αν και ο χρόνος εξακολουθεί να κυλά στην ιστορία

$$XA < \infty < XI$$

3. Περίληψη

Συμπύκνωση ολόκληρων χρόνων σε μια φράση

$$XA < XI$$

4. Παύση

Ο χρόνος της ιστορίας σταματά, ενώ ο χρόνος της εξιστόρησης συνεχίζεται

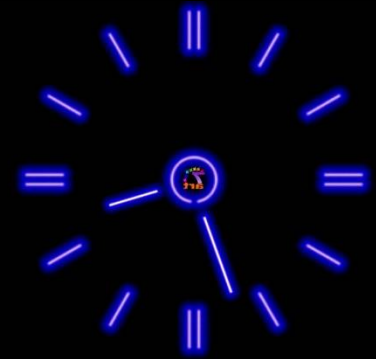
$$XA \infty > XI$$

5. Επιμήκυνση

Ο χρόνος της εξιστόρησης περισσότερος από το χρόνο της ιστορίας (κυρίως στον κινηματογράφο)

$$XA > XI$$

3. Συχνότητα

➤ Η σχέση ανάμεσα στις φορές που ένα γεγονός εμφανίζεται στην Ιστορία και στις φορές που αναφέρεται στην Αφήγηση. Συνδέεται με την επανάληψη.

- **1. Μοναδική αφήγηση** = Αφήγηση 1 φορά του πράγματος που έγινε στην Ιστορία μία φορά.
- **2. Πολυμοναδική αφήγηση** = Αφήγηση X φορές του πράγματος που έγινε X φορές στην Ιστορία.
- **3. Επαναληπτική αφήγηση** = Αφήγηση X φορές του πράγματος που έγινε 1 φορά στην Ιστορία.
- **4. Θαμιστική [θαμέες = πολλοί] αφήγηση** = Αφήγηση 1 φορά του πράγματος που έγινε X φορές στην Ιστορία.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ

Αφήγηση
(συχνότητα)

Ενική/
Μοναδική

(Τη Δευτέρα
δίδαξα
Όμηρο)

Πολλαπλή/
Πολυμοναδική

(Τη Δευτέρα
δίδαξα Όμηρο.
Την Τρίτη
δίδαξα Όμηρο
κ.λπ.)

Επαναληπτική

(Χθες δίδαξα
Όμηρο. Χθες
δίδαξα Όμηρο
κ.λπ.)

Σύνθετη/
Επαναληπτική
ή Θαμιστική

(Κάθε μέρα
της εβδομάδας
δίδασκα Όμηρο)

ΕΓΚΛΙΣΗ Η΄ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

1. Απόσταση
Distance

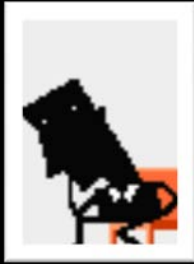
2. Προοπτική
Perspective

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Πώς παρουσιάζεται η ιστορία;
2. Ποιος βλέπει την ιστορία ή Με τα μάτια ποιανού παρακολουθούμε την ιστορία;

Απόσταση

Πώς παρουσιάζεται μία ιστορία ;

Δηλαδή:

α. Κατά πόσο η ιστορία παρουσιάζεται από έναν αφηγητή (anlatıcı) και περνά μέσα από τον δικό του λόγο (**λέγω – telling**).

και

β. Κατά πόσο η ιστορία αναπαρίσταται, έμμεσα ή άμεσα, μέσα από τον λόγο των προσώπων (kahramanlar) που δρουν σε αυτήν (**δείχνω – showing**).

Διήγηση - Μίμηση

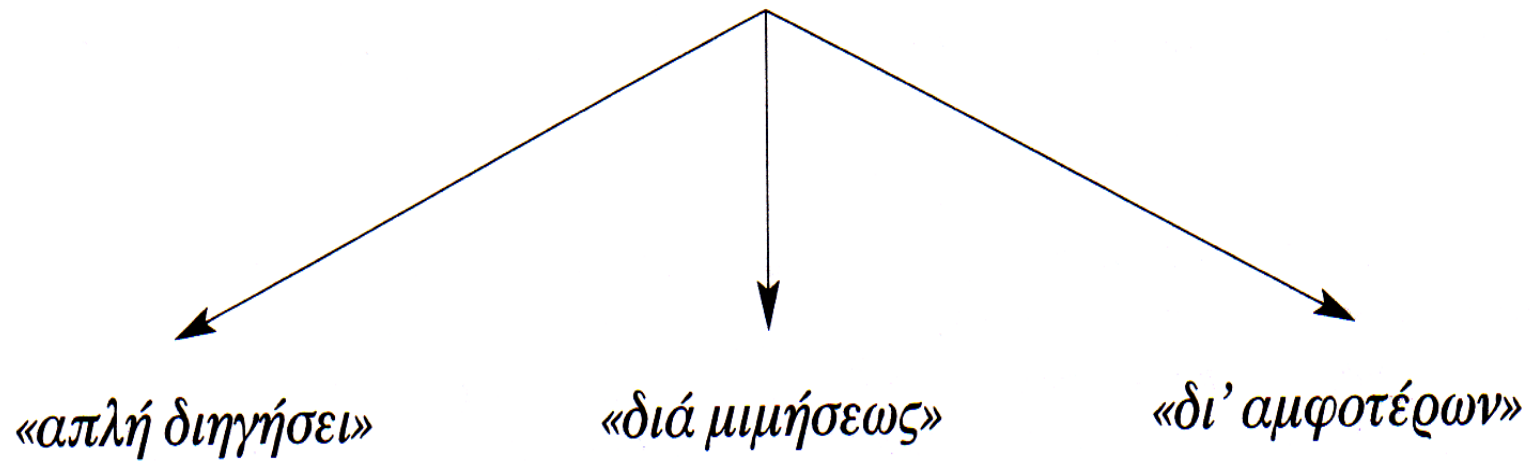
Ήδη ο **Πλάτωνας** στην **Πολιτεία** (392 D) το 374 π.Χ. διαπιστώνει πως μια ιστορία μπορεί να μεταδοθεί με τρεις τρόπους: **α. ἀπλῆ διηγήσει, β. διὰ μιμήσεως και γ. ἢ δι' ἀμφοτέρων .**

✓ **Διήγηση** = αφήγηση κατά την οποία μιλά ο ίδιος ο ποιητής (αφηγητής) και δεν προσπαθεί καθόλου να μας πείσει πως μιλά άλλος κι όχι αυτός.

✓ **Μίμηση** = εξομοίωση του λεκτικού τρόπου του ποιητή με τον τρόπο των ομιλητών - ηρώων (διάλογος – μονόλογος).

Μετάδοση μιας ιστορίας (κατά Πλάτωνα)⁴

Όμως...

Κατά τον **Gérard Genette** , καμία αφήγηση δεν μπορεί να «μιμηθεί». Μόνο στη θεατρική αναπαράσταση, στο **θέατρο**, υπάρχει ακριβής μίμηση. Η αφήγηση δίνει απλώς εντονότερα ή ασθενέστερα την ψευδαίσθηση της μίμησης.

Η **αφήγηση είναι γεγονός γλωσσικό** και η γλώσσα **σημαίνει χωρίς να μιμείται**.

Επομένως...

Στην αφηγηματική λογοτεχνία υπάρχει:

- ✓ α. Αφήγηση γεγονότων και
- ✓ β. Αφήγηση λόγων

Έτσι, διακρίνονται **τρία** είδη λόγου:

α. Αφηγηματοποιημένος λόγος

➤ Οι πράξεις και ο λόγος των προσώπων εδώ αφομοιώνονται από τον λόγο του αφηγητή, εφόσον η έκφραση, το είδος και το περιεχόμενο του λόγου των ηρώων σχεδόν εξαφανίζονται. **Μιλά μόνο ο αφηγητής.** Η αφήγηση δηλώνει πως απλά διαδραματίστηκε μια πράξη λόγου, η οποία μετατράπηκε σε αφηγούμενο γεγονός. Πρόκειται για το είδος λόγου που βρίσκεται κοντά στη **διήγηση**.

β. Αναφερόμενος λόγος

➤ Ο αφηγητής προσποιείται ότι παραχωρεί τον λόγο στους χαρακτήρες. Πρόκειται δηλαδή για **έναν λόγο των ηρώων, ο οποίος διαφοροποιείται από εκείνον του αφηγητή**. Συνήθως παρατηρείται χρήση εισαγωγικών ή παύλας ή προηγούνται δύο τελείες. Συνηθέστερες μορφές του Αναφερόμενου λόγου είναι ο **διάλογος και ο μονόλογος**. Πρόκειται για το είδος λόγου που βρίσκεται κοντά στη **μίμηση**.

γ. Μετατιθέμενος λόγος

Είναι ο λόγος που τείνει προς τη *μίμηση*, χωρίς ωστόσο να έχει αποβάλει τα στοιχεία της *διήγησης*. Το ύφος και το ιδίωμα του αφηγητή συμπλέκονται με εκείνα του ήρωα σ' έναν λόγο, ώστε είναι δύσκολο να πούμε σε ποιον ανήκει ο εκφερόμενος λόγος. **Δηλαδή μιλά ο αφηγητής αν και φαίνεται πως ο λόγος ανήκει στον ήρωα.**

Μετατιθέμενος λόγος

Με λίγα λόγια η Βιολάνταινα διατύπωσε την πρότασή της: Να πέσει στα πόδια του πατέρα της και να του γυρέψει συχώρηση· να του πει πως μετανόησε για το κίνημά της· να του υποσχεθεί πως στο εξής δε θα έκανε τίποτα χωρίς το θέλημά του· να τον βεβαιώσει πως έπαυσε πια να συλλογίζεται το Χρηστάκη, κι εκείνος ήταν πρόθυμος να τη συχωρέσει, και μέρα που ξημέρωνε μεθαύριο, να τη δεχθεί στην αγκαλιά του, και γρήγορα να φροντίσει να την παντρέψει, όπως της πρέπει, μ' ένα καλό και άξιο... αμή τι;

*Β' Λυκείου: Γρηγόριος Ξενόπουλος,
«Στέλλα Βιολάντη» (σ. 103)*

ΑΦΗΓΗΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Τρόποι

με τους οποίους ο κειμενικός λόγος αποδίδει την υποτιθέμενη έκφραση των μυθιστορηματικών προσώπων στην πραγματικότητα

ΛΟΓΟΣ

Ευθύς
ή
Αναφερόμενος

(άκρο προς τη μίμηση)

Μετατιθέμενος
ή Πλάγιος

(ενδιάμεσος)

Αφηγηματοποιημένος
ή
Αφηγημένος

(άκρο προς τη διήγηση)

Προοπτική ή Εστίαση

Με τα μάτια ποιανού μαθαίνουν
οι αναγνώστες μία ιστορία ;

ΠΡΟΣΟΧΗ !!!

Δεν πρέπει να υπάρχει σύγχυση μεταξύ
του «**ποιος βλέπει**» και του «**ποιος μιλάει**».

Π.χ. στην πρόταση:

«**Ο αστυνόμος είδε μια σκιά να τρέχει**»

Αυτός που «**βλέπει**» - που ελέγχει την πληροφορία -
είναι ο **αστυνόμος** και αυτός που «**μιλάει**» - που ελέγχει
την έκφραση - είναι ένας απρόσωπος **αφηγητής**.

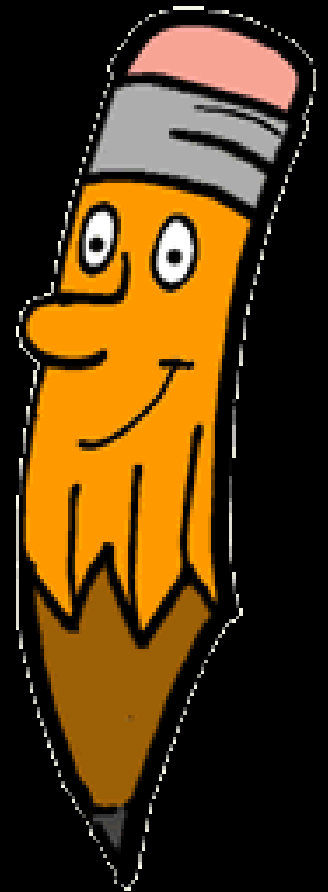

Δηλαδή, το **βλέμμα** – η οπτική γωνία – είναι **πληροφορία** και **γνώση** για την ιστορία (στην αφήγηση: **γνωρίζω = λέω**). Συνεπώς, ανάμεσα στον **αφηγητή της ιστορίας** και στους **ήρωες της ιστορίας** μπορούν να προκύψουν οι εξής δυνατές σχέσεις με βάση τη γνώση τους για τα διαδραματιζόμενα:

- ✓ Αφηγητής > Ήρωας της αφήγησης
- ✓ Αφηγητής = Ήρωας της αφήγησης
- ✓ Αφηγητής < Ήρωας της αφήγησης

➤ Ο **Gérard Genette** προτείνει την αντικατάσταση του παλαιότερου όρου **οπτική γωνία (point of view)** με τον όρο **εστίαση**, για να αποφύγει τον καθαρά οπτικό χαρακτήρα που έχει ο πρώτος όρος, αφού η πληροφορία – γνώση του αφηγητή ή των ηρώων μπορεί να προέρχεται είτε από ένα ακουστικό ερέθισμα είτε από ένα μη φανερό ερέθισμα ή στοιχείο. Εξάλλου ο όρος οπτική γωνία δεν μπορεί να περιλάβει χωρίς προβλήματα όλες τις πιθανές περιπτώσεις προοπτικής. Ο **Gérard Genette** διακρίνει **τρία είδη εστίασης** με διάφορες επιμέρους διαβαθμίσεις:

Αφηγητής > Ήρωας της αφήγησης:

Ο αφηγητής γνωρίζει περισσότερα από τον ήρωα.

➤ Είναι ένας παντογνώστης και πανταχού παρών αφηγητής, που λειτουργεί και «βλέπει» όπως ο Θεός. Ο αφηγητής αυτός παρακολουθεί τα πάντα, γνωρίζει ό,τι κάνουν και ό,τι σκέφτονται οι ήρωες και τα μεταφέρει στον αναγνώστη. Πρόκειται για τη συνηθισμένη μορφή εστίασης του κλασικού μυθιστορήματος.

α. Μηδενική εστίαση ή μη-εστιασμένη αφήγηση

Αφηγητής = Ήρωας της αφήγησης:

Ο αφηγητής γνωρίζει όσα και ο ήρωας.

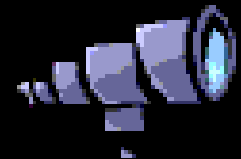

➤ Η αφήγηση αποκαλύπτει **μόνον** όσα γνωρίζει ένας δεδομένος ήρωας, δηλαδή ό,τι «βλέπει» αυτός, ό,τι σκέφτεται αυτός και όσα συμπεραίνει ή νομίζει για τους άλλους. Εδώ, σε αρκετές περιπτώσεις **αφηγητής και ήρωας μπορεί να ταυτίζονται**, ωστόσο η παραπάνω ταύτιση ούτε είναι απαραίτητη ούτε συμβαίνει πάντα.

β. Αφήγηση με εσωτερική εστίαση

Υποκατηγορίες Εσωτερικής Εστίασης

- ✓ **I. Εσωτερική εστίαση σταθερή :** Όταν η αφήγηση ακολουθεί την οπτική γωνία ενός μόνον προσώπου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ο μονόλογος.
- ✓ **II. Εσωτερική εστίαση μεταβλητή :** Όταν η ιστορία δίνεται μέσα από την οπτική γωνία όχι μόνον ενός αλλά πολλών προσώπων, διαδοχικά. Παράδειγμα αποτελεί το επιστολικό μυθιστόρημα.
- ✓ **III. Εσωτερική εστίαση πολλαπλή :** Όταν το ίδιο γεγονός αναφέρεται πολλές φορές αλλά κάτω από τις οπτικές γωνίες διαφορετικών προσώπων, που μπορεί ακόμη και ν' αντικρούουν η μία την άλλη. Είναι κυρίως η οπτική που ακολουθεί το αστυνομικό μυθιστόρημα.

Αφηγητής < Ήρωας της αφήγησης:

Ο αφηγητής γνωρίζει λιγότερα από τον ήρωα.

➤ Ο αφηγητής λέει **λιγότερα απ' όσα ξέρει ο ήρωας**. Ο ήρωας δρα μπροστά στον αναγνώστη χωρίς να δηλώνονται οι σκέψεις ή τα συναισθήματα του. Ο αφηγητής παρακολουθεί ως αμέτοχος παρατηρητής τον ήρωα αλλά δεν γνωρίζει τι σκέφτεται παρά μόνο υποθέτει από τις εξωτερικές κινήσεις του. **Πρόκειται για τη συνηθισμένη τεχνική του κινηματογράφου**. Η εξωτερική εστίαση συναντάται στην αρχή πολλών μυθιστορημάτων, όπου ο ήρωας παρουσιάζεται απρόσωπα.

γ. Αφήγηση με εξωτερική εστίαση

✓ Πρέπει να σημειωθεί ότι τα περισσότερα αφηγηματικά λογοτεχνικά κείμενα δεν ακολουθούν μία και μοναδική εστίαση αλλά διαφορετικές κατά τη διάρκεια της αφήγησης.

ΕΣΤΙΑΣΗ

Θέαση του αφηγηματικού λόγου

Αφήγηση
με μηδενική εστίαση

(«παντογνωστική»
αφήγηση)

Αφηγητής < Πρόσωπα

Αφήγηση
με εσωτερική εστίαση

Αφηγητής = Πρόσωπα

Καθορισμένη

(περιορισμένη,
αφού ένας μόνο
ήρωας εκθέτει
όσα ξέρει)

Μεταβλητή

(εναλλαγή
προσώπων
που εστιάζουν)

Πολλαπλή

(το ίδιο γεγονός
περνάει μέσα
από πολλά
πρόσωπα
εναλλακτικά)

Αφήγηση
με εξωτερική εστίαση

Αφηγητής < Ήρωας

ΦΩΝΗ – VOICE

1. Αφηγηματικά
επίπεδα

2. Συμμετοχή του αφηγη-
τή στην ιστορία

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Σε ποιο επίπεδο βρίσκεται ο αφηγητής (έξω ή μέσα στην ιστορία);
2. Συμμετέχει ο αφηγητής στην ιστορία;

Αφηγηματικά επίπεδα

1. **Εξωδιηγητικός αφηγητής** = Ο πρώτος αφηγητής έξω από την ιστορία που συνήθως δεν ξέρουμε την ταυτότητά του.

➤ 2. **Ενδοδιηγητικός αφηγητής** = Αφηγητής δευτέρου βαθμού, που μέσα στην ιστορία διηγείται μια ιστορία.

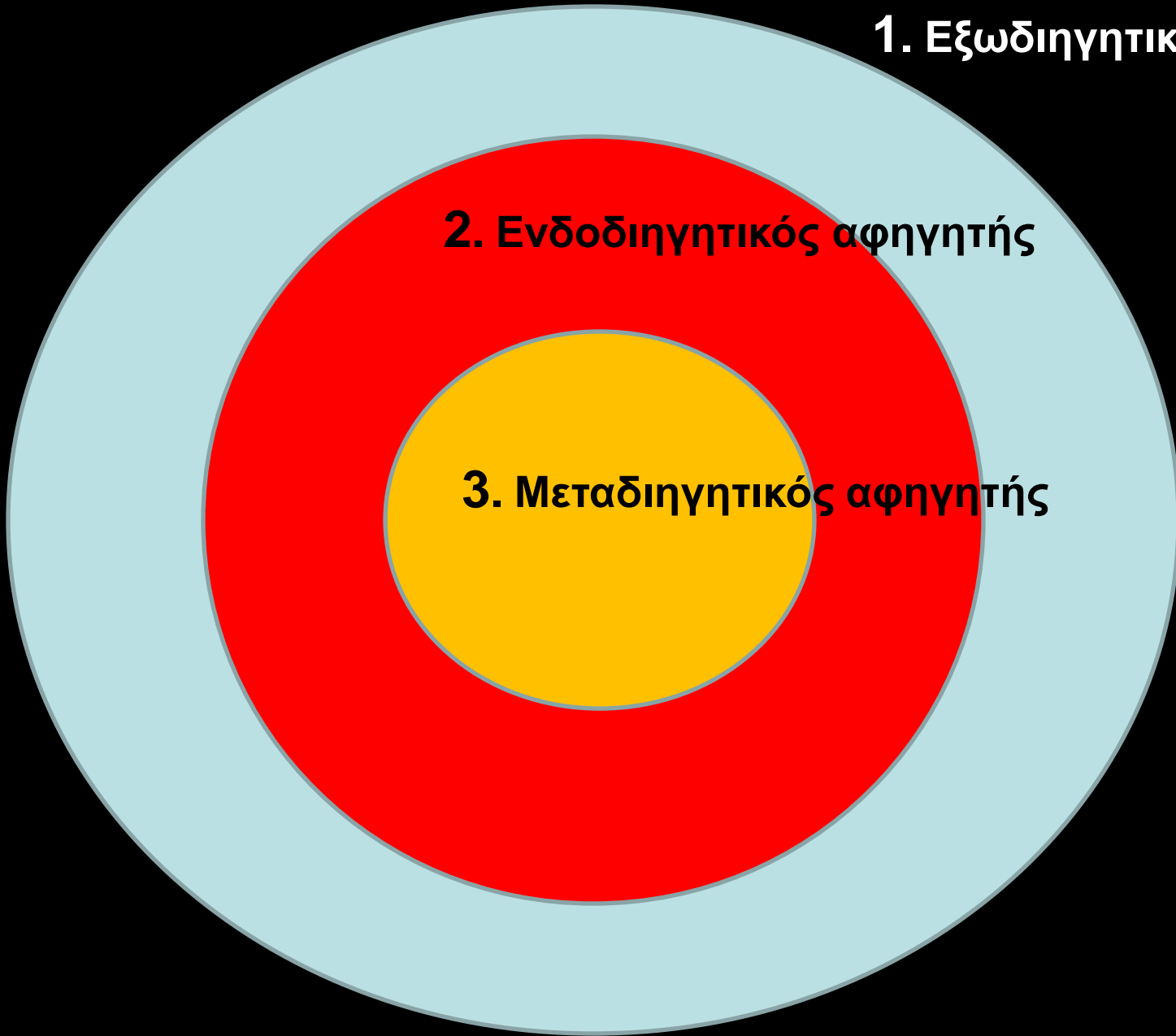
➤ 3. **Μεταδιηγητικός αφηγητής** = Αφηγητής μέσα στην ιστορία του ενδοδιηγητικού αφηγητή.

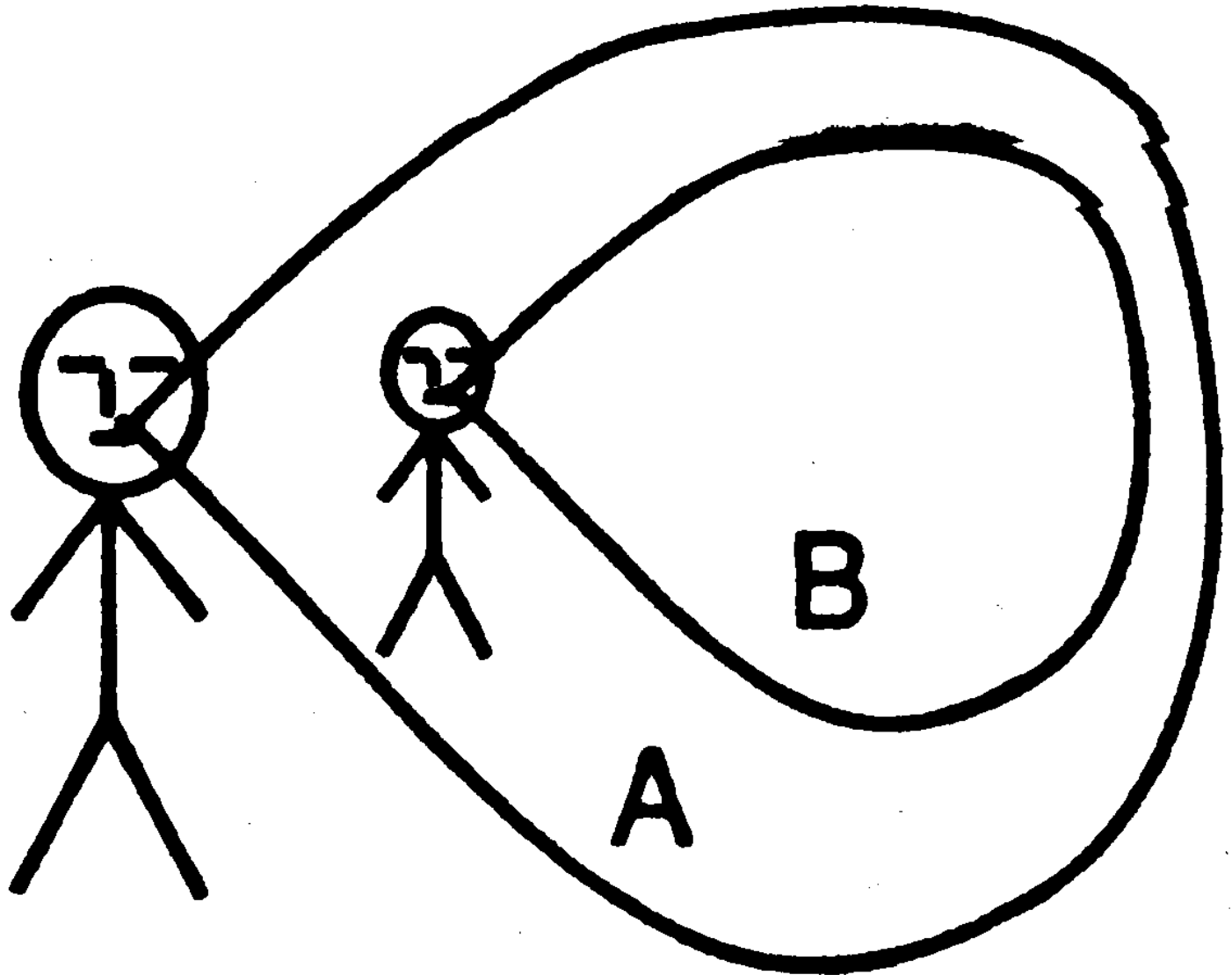
➤ 4. **Ψευδοδιηγητικός αφηγητής** = Ο μεταδιηγητικός αφηγητής που φαίνεται ότι είναι ενδοδιηγητικός.

1. Εξωδιηγητικός αφηγητής

2. Ενδοδιηγητικός αφηγητής

3. Μεταδιηγητικός αφηγητής

Συμμετοχή του αφηγητή στην ιστορία

A. Ομοδιηγητικός αφηγητής = 0 αφηγητής που συμμετέχει στην ιστορία.

➤ **1. Αυτοδιηγητικός αφηγητής = 0**
αφηγητής είναι κεντρικός ήρωας στην ιστορία.

➤ **2. Αλλοδιηγητικός αφηγητής = 0**
αφηγητής είναι μάρτυρας – παρατηρητής της ιστορίας.

B. Ετεροδιηγητικός

αφηγητής = 0

αφηγητής που δεν

συμμετέχει στην

ιστορία. Χρησιμοποιεί

τριτοπρόσωπη

αφήγηση.

**ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ**

Ομοδιηγητικός

Ετεροδιηγητικός

μετέχει στην ιστορία

δεν μετέχει/αμέτοχος
(ο Όμηρος στην Ιλιάδα)

Πρωταγωνιστής

Αυτόπτης μάρτυρας

(ο Οδυσσέας
στους «Απολόγους»)

- παρακολουθεί τη δράση, δευτερεύων ο ρόλος του
- «περαστικός» από την ιστορία που αφηγείται

**Αυτοδιηγητική
αφήγηση**

**Προσοχή το
αφηγηματικό επίπεδο
δεν ταυτίζεται με τη
συμμετοχή του
αφηγητή.**

**Πχ. μπορεί ένας
εξωδιηγητικός
αφηγητής να είναι
ομοδιηγητικός και
ένας ενδοδιηγητικός
ετεροδιηγητικός.**

